

Historické střípky

Semanín ve svitavské městské knize

Německý regionální historik Carl Lick popisuje v knize Historie Svitav na straně 177 při zachycení ve svitavské soudní knize (D 48). Odstavec má název: "Urážka na cti radních města Svitav. Soudní pře pana Gregera Khaupe ze Semanína proti radním města". Dne 23. srpna roku 1633 se vracel opilý Greger Khaupe ze Svitav domů. Cestou potkal radní města, jmenovitě: primuse Gilga Hellera, starostu Georga Frieda a písaře Mateše Pachela. Na jejich otázku: "Kampak, vy mušketýře?" jim v opilosti začal nevybíravě nadávat. Radních se jeho urážky dotkly a chtěli ochmelku zadržet. On však začal utíkat a teprve duchapřítomní kolemjdoucí jej dostihli a předali do žaláře. Greger Khaupe na druhý den vystřízlivěl. Odvolal vše, co v opilosti řekl a prohlásil, že nemá nic proti radním, ani jiným osobám. Pobyt ve vězení ho dostatečně poučil, přísahal, že se napříště vyvaruje jednání, které by ho přivedlo do obdobné situace. Na přímlovu dobrodinců ho radní s boží pomocí propustili. Podepsaní jsou ručitelé: Paul Knauer a Andreas Krist. Zapsal 27. srpna roku 1633 soudce Nikelschuster.

Nález pokladu mincí

Městské muzeum v České Třebové eviduje nález souboru mincí z roku 1896. Nalezl je J. Siegel, rolník ze Semanína pod prahem dřevěného výměnku v hliněném hrnku. Hrnek se rozpadl a nedochoval se. Mincí je 640 ks a jsou stříbrné. Z toho 558 ks jednokrejcarů, 52 ks tříkrejcarů, 8 ks šestikrejcarů, 13 ks patnáctikrejcarů a 10 ks půltolarů. Většina mincí byla vydána za Leopolda I. v letech 1660 - 1690, ostatní za Josefa I. a Karla VI., tedy v letech 1700 – 1740. Jeden patnáctikrejcar je jihotyrolský.

Nález tříkrejcaru z roku 1640

Při archeologickém průzkumu hrnčířského střepoviště u č.p. 11 byl nalezen tříkrejcar z roku 1640. Na líci nese portrét Ferdinanda III., rakouského císaře a českého krále. Na rubu je císařský orel s heraldickým štítkem s českým lvem na prsou. Mince je stříbrná, byla ražena v Praze a její hodnota se tenkrát rovnala půldenní mzdě nádeníka (nejlevnějšího dělníka), nebo také 60 preclíkům. Dnešní tržní hodnota mince se na aukcích pohybuje kolem 200 Kč. Poměřováno zmíněnými preclíky, by se jich tedy za dnešní tržní hodnotu mince pořídilo zhruba stejné množství. Soucit ovšem budí představa hrnčíře, který ve vzteku vyhazuje svoje nepovedené výrobky na střepoviště a ještě při tom vytrousí peníze

Foto: Mgr. Jana Němcová, Regionální muzeum Litomyšl

Nález rakouské jezdecké pistole

V č.p. 77 se při rekonstrukci přišlo na upravenou skrýš v dutině pod podlahou. V ní spočívala pistole, kterou si tam před mnoha lety kdosi uschoval. Jde o historicky hodnotnou jezdeckou pistoli, zachovanou téměř v kompletním stavu. Do rakouské armády byla zavedena po roce 1798. Pistole má plochý zámek bez hákové pojistky, pažbu z ořechového dřeva a mosaznou objímku, na které je navařená muška. Pistole je dlouhá 419 mm a má hmotnost 1,2 kg. Novější obměna – typ M 1798/28 - dostala zaoblený zámek, prodloužila se jí délka na 423 mm a zvýšila hmotnost na 1,4 kg. Hlaveň má na tehdejší dobu nový 1,25 lotový kalibr (17,58 mm).

Rakouská armáda dostávala od roku 1798 ruční střelné zbrane, které se bojovými vlastnostmi vyrovnaly nejmodernějším francouzským. Po řadě francouzských vítězství nakonec roku 1809 u Aspernu rakouská vojska konečně slavila vítězství, když Napoleonova vojska poprvé porazila.

Rakouská jezdecká pistole vzor M 1798 Unterberger

Pitná voda

Pitnou vodu v obci dlouho zajišťovaly studně. Existovaly také tři veřejné. Jedna byla poblíž rybníka na Horním konci, druhá u pekařství č.p. 78 a na dolním konci u č.p. 58. Kdo neměl vlastní studnu, obvykle si pitnou vodu nabíral také v nejbližší studni u sousedů.

Voda pro dobytek, zalévání rostlin a jiné hospodářské potřeby, se brala v potoce. K potoku byl všude volný přístup. Při požáru bylo nařízeno svobodně využívat každou blízkou pumpu. Jako hlavní rezervoár hospodářské vody sloužil horní rybník. Z něj se při nízkém stavu mohla voda odpouštět a navyšovat průtok potoka.

Vodovod plánovala obec postavit od roku 1910, ale stavba se zrealizovala až po 1. sv. válce. Šachty u pramenů Semanínského potoka v údolí Smraďoch jímaly vodu. Trubkami se voda stáhla na kopec pod Bukáčem, kde je dodnes vodojem. Voda ze Smraďochu však nebyla vždy dostatečně vydatná a tak se v souvislosti se zvyšováním počtu dobytka v obci při stavbě kravínů směrem na Zádulku zřídil pod Semanínem u silnice již na rybnickém katastru hloubkový vrt pro čerpání podzemní vody.

Mimo obec v masívu Kozlovského hřbetu pramení několik studánek. Nejvydatnější je zmíněné prameniště Smraďoch, které je ovšem rozbahněné, což od pití odrazuje. Naopak dobře upravená je Sladká studánka v lese na horním konci Semanína u cesty vlevo. Naproti přes cestu vpravo je nad potokem celoroční vývěr vody z porušeného starého vodovodu ze Smraďochu, vedoucího výš ve svahu. Další studánka, též svedená do trubky, vyvěrá u trampské chaty za Semanínskou kapličkou. V údolí U salaše je další pramen. Slabá vydatnost Semanínských studánek za sucha je údajně důsledek geologického průzkumu ložisek lupku, které porušily těsnost jílových vrstev.

Ze vzdálenějších studánek je jedna s dřevěnou stříškou nad tůňmi vedle turistické lesní cesty z Psí kuchyně do Zádulky. Druhá je pod Kozlovským kopcem a stéká údolím k chatce „Belvédér“. Ještě kus nad Belvédérem se voda ztrácí do podzemí a vyvěrá s železitými příměsemi před chovnými rybníčky v Borku. Pod Belvédérem byla v místech údajného Malína další vyhledávaná studánka na staré cestě ze Semanína do Třebové, ta je však dnes odmeliorovaná.

Nejproslulejší studánkou v okolí je Zlatá. Je za hřebenem Kozlovského hřbetu pod mysliveckou chatou. Je vydatná i v létě, je dobře upravená a vybavená přístřeškem s lavicemi a prochází kolem ní turistická trasa.

Čestní občané Semanína

Semanín v roce 1936 slavnostně vyhlásil 3 čestné občany:

- Josef Zahálka, bývalý Semanínský kněz před I. sv. válkou a později konzistoriální rada, tj. úředník biskupské kanceláře. Do penze spravoval farnost v Karli;
- Alois Sús, prvorepublikový řídící učitel semanínské školy s neúnavnou školní i mimoškolní činností, pozdější starosta Rudoltic.
- učitel Franz Pfeifer z Rybníku, autor předválečné obecní kroniky. Zejména 1. díl mimořádně hodnotně shrnuje k roku 1927 historické informace o Semanínu, popisuje kulturní památky, tehdejší Semanínské obyvatele a další zajímavosti.

V rámci oslav 660 výročí první zmínky o Semanínu v roce 2007 bylo vysloveno oficiální čestné uznání in memoriam Josefu Dastychovi, řídícímu učiteli v semanínské škole od roku 1945, za školní i mimoškolní práci s mládeží i dospělými. V roce 1958, patrně i z politických důvodů, odešel do školy v Osíku, kde nastoupil jako ředitel. Zde si doplnil výtvarné vzdělání. Výtvarnou výchovu i vyučoval a maloval zejména krajinné obrazy. Dochovalo se několik semanínských motivů. Zemřel 15.3.1994.

Nominován na ocenění v rámci stejných oslav byl Anton Schmid, narozen v Semaníně, v roce 1945 odsunutý. Celý život byl nadšený železničář a až do smrti v roce 1998 velký semanínský patriot. Po večerech přes 20 let převážně "z hlavy" nakreslil přes 170 kreseb semanínských objektů, několik popisných plánků semanínského katastru aj. Napsal spis "Semanín v Hřebečsku", kde zachytil množství informací z předválečných dějin Semanína, které by jinak byly beznadějně ztracené. Jeho syn Helmut v publikační činnosti o Semanínu pokračuje. Obstarává internetové stránky www.schirmdorf.de v němčině, na kterých mnohé informační materiály zpřístupnil veřejnosti. Do digitální formy převedl větší část zachovaných semanínských kronik, které jsou v soudobém rukopisném švabachu těžko čitelné.

Veselice pod širým nebem

Mimo zdi zavedených hospod se při různých příležitostech semanínští v létě bavili na slavnostech pořádaných pod širým nebem, jak popisuje Franz Anderlik v jeho samizdatově vydaných Vzpomínkách na Semanín v Hřebečsku.

Na horním konci za okrajem tehdejší zástavby k Salaši se zvedá svah s cestou do lesa. Končí okrajem lesa, tehdy zvaným Habigrův okraj, lesní cesta v ostré zatáčce pokračuje dál. Přímou v okraji lesa, tehdy nezarostlém, je malá plošina. Právě na ní se pořádaly lesní slavnosti s krásným výhledem na obec. Hrál dechovka a tančilo se na zvlášť připraveném dřevěném pódiu. Jedly se horké párky s hořčicí, pivo a limonáda.

Další slavnosti se pořádaly v Maškově chatě (Maschek Josef č.p. 59; patrně jde o dodnes zachovanou chatku Belveder v údolí nad Borkem). Stála na hranici katastru České Třebové, poblíž starého lomu na okraji lesa. Chatka fungovala jako jednoduchá výletní hospůdka, otevřená o víkendech a nabízela pití i jídlo. Rádi ji navštěvovali zejména železničáři. Při slavnosti hrála dechovka. Dětem navíc sloužila houpačka s „lodičkami“.

Hned vedle hřbitova, na zahradě č.p. 2, se pořádaly zahradní slavnosti. Venku byly připravené stoly a židle. Hrál semanínská dechovka. K jídlu byly horké klobásy od řezníka, připravované ve velkém polním kotli.

Pod Semanínem v lukách na bývalé polní cestě na Rybník v lukách býval malý březový háj. Tam se jednu letní sobotu každoročně pořádala zábava. Podél lesní pěšiny byly rozložené stánky, prodávající klobásy, preclíky, koláče a jiné pečivo. Také turecký med, lékořicové bonbóny a trubičky. Pivo bylo v sudech a také bylo připravené nějaké pořádné jídlo. Kapela vyhrávala, u stolů s lavicemi seděli hosté ze Semanína, Rybníka a Třebovic, a také z České Třebové. Zdroj: Erinnerung an Schirmdorf in Schönhengstgau; Franz Anderlik

Husí palouk

Husy se v Semaníně chovaly odedávna. Jednou se ztratilo větší množství hus. Bylo velké pozdvižení a mladí i staří ze vsi husy hledali. Na druhý den někdo objevil stopy po husách v mělké roklí na konci katastru jménem „Praxwinkel“ (Praxův kout – dnes část Střelnice). Zloději je tam shromáždili a nechali je napást. Jestli semanínští zloděje dostihli, není známo. Ujal se však název pro ono místo: Husí dílek (Das Gänsgründl).

Zdroj: Semanínská pamětní kniha

Bártlbijci

V domě č.38 žil v polovině 18. století chudý tkadlec jménem Bartoloměj Miekautsch. Jako nákupčí Iněné přize navštěvoval okolní vsi. Jednou si na něj počíhali někde v lese třebovičtí a v nastálé potyčce ho zabili. Od té doby jim semanínští říkali „Bartelschinder“ (Bártlbijci). Zdroj: Semanínská pamětní kniha

Cikáni

Každé léto přijížděli do Semanína Cikáni. Jejich obytný vůz táhl kůň. Vsi vždy projeli bez zasatavení a zastavili až kus za vsí na příhodné louce. Tentokrát se utábořili na hodně vzdálené louce. Ženy s dětmi se vydaly do vsi žebrať. Dveře i okna se před nimi zavíraly. Semanínští museli dávat hodně pozor, aby jim Cikáni něco neukradli. Zatímco totiž děti žebřaly o chléb a peníze, blýskali Cikánky očima po světnici, co by potřebného mohly nepozorovaně odnést s sebou. A přestože to o nich semanínští věděli, pokaždé neuhlídali nějaké šatstvo, součásti postroje nebo peníze. Věci mizely pod dlouhými sukněmi, v kabátech a v taškách. Další Cikáni procházeli vesnicí a žebřali o krmení pro jejich zvířata. Následkem takové obhlídky bývaly vždy v nejbližší noci nějaké dveře vypáčeny a leccos se ztratilo. Ráno však už Cikáni byli daleko za kopečkama.

Jednou byla vykradena teta Lojzi. Cikáni pobrali celý pytel věcí. Také v dalších domech něco zmizelo. Semanínští rychle poslali do Opatova pro četníky. Četníci přispěchali a s muži z vesnice se vydali za Cikány, kteří stále ještě tábořili za vzdálenějším lesíkem. Společně vozy Cikánů obstoupili a četníci je začali prohledávat. Cikáni pochopili, že je zle, ale nemohli nic dělat. Brzy se našly věci tety Lojzi ještě schované v pytli i další ukradené předměty. Cikáni byli rádi, že mohli zmizet a příští rok se už neukázali.

Zdroj: Erinerungen an Schirmdorf in Schönhengstgau; Franz Anderlik

Součásti oděvů ze Semanína v Městském muzeu Česká Třebová

Městské muzeum Česká Třebová uchovává několik součástí historických oděvů získaných ze Semanína. Jednou z nich je kožený břišní mužský pás vyšíváný pavím brkem. Vyšitý je na něm monogram Fl. Gol.(?).

Pás je vyroben z jemné kůže „jelenice“. Nosil se přezkou na zádech, výšivkami na břiše. Vyjímal se při rozepnutém kabátě. Pás má uvnitř kapsu na peníze, stahovanou koženými šňůrkami. Pás získalo českotřebovské Městské muzeum v roce 1890 ze Semanína.

Kresby z obecních kronik Květné a Dětrichova z webu www.zwittau.de představují kroje z období 1820 – 1840. Muži nosili černé kožené kalhoty s kapsami uvnitř nohavic. Obuty měli holínky z jemné černé teletiny nebo černé polobotky s přezkou a bílé podkolenky. Vesta měli modrou či červenou, na břicho se nosil vyšívaný pás s kapsou. Svrchníkem byl krátký kabát z černého manšestru nebo dlouhý modrý kabát s výraznými stříbrnými knoflíky. Klobouk byl ze silného filce s ozdobnou přezkou.

Ženy měly dlouhou hnědou či zelenou suknici s pestrou zástěrou, červené punčochy a černé polobotky s výraznou přezkou. Dále zelený živůtek s bílou košilí s krátkými rukávy, s krajkami kolem krku a nadloktí. Na hlavě měly zelený nebo červený vzorovaný šátek. Zdroj: článek Alois Czerny na webu www.schoenhengstgau.de.

V roce 2015 předala paní Henriette Gilg – Kirchmaierová, rodačka ze Semanína, muzeu v České Třebové svůj hřebečský kraj.

Vlevo: mužský kabátový knoflík s rytinou koně nalezený v Semaníně v roce 2015. Je součástí expozice Semanínská renesance. Materiálem je tzv. arsenbronz.

Vpravo: střevíčky z výbavy nevěsty ze Semanína, ve sbírce MM Česká Třebová od roku 1892.